

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 31.

Fredagen den 5 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna februari.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för lantförsvarsdepartementet herr statsrådet **M ö r c k e**, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med kammarens medgivande har herr Thorsson med anledning av en från aktiebolaget Göteborgssystemet i Göteborg under sistlidna augusti månad till tredje arméfördelningen gjord leverans å 1,000 liter brännvin till mig riktat följande spörsmål:

1:o Har denna av tredje arméfördelningen verkställda upphandling av brännvin skett utan herr statsrådets vetskap?

2:o Vartill hava dessa 1,000 liter varit avsedda att användas? och

3:o Varifrån hava medlen till detta uppköp utanordnats?

Beträffande den andra frågan, vilken jag torde få först svara, kan jag meddela, att enligt den av Kungl. Maj:t år 1910 fastställda krigsförplägnadsplanen, som utarbetats efter vissa näringsfysiologiska och medicinska grunder, ett förråd brännvin skall magasineras inom vissa befästa platser. För detta ändamål har det av interpellanten omförmälta brännvinspartiet anskaffats. Förrådet får ej användas, förrän respektive platser blivit inneslutna av fiende och fullständigt avspärrade, samt må endast tillgripas efter vederbörande befästmansbefälhavares bestämmande. Beträffande beräkningsgrunden för förrådet liksom åtskilliga andra detaljer av förplägnadsplanen, som skulle vara av intresse för sakens bedömande, är jag av militära skäl förhindrad att lämna upplysningar. Så mycket kan jag säga, att vid bedömande av det inköpta förrådets relativt stora kvantitet man bör tänka på, att det är beräknat för en besättningsstyrka av betydlig storlek under en belägringstid, som kan bliva rätt så långvarig och medföra allehanda sjuklighet och begränsad tillgång till läkemedel.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Med hänsyn därtill, att ifrågavarande brännvin ingår i den fastställda förplägnadsplan, som i följd av det politiska läget bragtes i tillämpning, torde jag hava tillräckligt besvarat även den första frågan.

Den tredje frågan kan besvaras helt kort därmed, att kostnaderna för detta uppköp, liksom för övriga i fastställda anskaffningsplaner upptagna artiklar, betalats av de till åtgärder för neutralitetsförsvaret anvisade medlen.

Slutligen må anföras, att det inköpta förrådet av brännvin givetvis fortfarande är fullkomligt orört, och att någon nämnvärd ekonomisk förlust för staten genom inköpet icke kan uppstå, all den stund partiet, i den mån det icke behöver användas för avsett ändamål, kommer att åter försäljas, så snart krigsfaran upphört.

Härpå yttrade

Herr Thorsson: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet få uttala mitt tack för svaret på den framställda interpellationen, men jag måste säga, att innehållet i svaret väckte en viss beklämning hos mig, när jag hörde, att man för att motivera inköpet av detta parti och dess tillvaro på den plats, där det nu ligger, behöfde tillgripa näringsfysiologiska grunder.

Herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet erkände, att det var en relativt stor kvantitet, som här var uppköpt, nämligen 1,000 liter, och jag må säga, att, om avsikten är att ersätta medicinalier, så förefaller det mig mer än märkvärdigt, att man skickar från Göteborg fyra eller fem hundra liter destillerad sprit uppblandad med lika mycket vatten. Ty det hade ju kunnat arrangeras — om det varit för den sakens skull — på det sättet, att man nöjt sig med att påkosta frakt för spriten utan att behöva köpa den blandad med vatten. Nog förstå väl läkarna och apotekarna den saken.

Nu må jag emellertid säga, att denna anordning dock står i uppenbar strid mot hela den tankegång, som har varit grundläggande för utbildningen av dem, som skola gå ut och försvara landet. Riksdagen har efter en synnerligen omfattande utredning gått så långt i sin strävan att bannlysa spritkonsumtionen från våra lägerplatser, att man till och med redan år 1904 — som jag tillåtit mig påpeka i motiveringen för min interpellation — begärde hos Kungl. Maj:t att även den mindre alkoholstarka drycken, nämligen ölet, från denna tid icke skulle få förekomma vid våra lägerplatser. Då förefaller det mig mer än märkvärdigt, att detta kan förekomma efter en uttryckligt uttalad önskan från riksdagen, som ju sedan av Kungl. Maj:t har hör sammats, då Kungl. Maj:t genom en år 1905 utfärdad förordning har ställt sig denna önskan till fullständig efter rättelse. Det var väl icke riksdagens mening, att man under skyddet av hemliga åtgärder skulle trampa en så tyd-

ligt uttalad önskan under fötterna och vidtaga en åtgärd, som ur försvarssynpunkt kan vara synnerligen tvivelaktig. Det är min bestämda uppfattning, att, om de utrymmen, som i fästningarna behöva användas för att magasinera dit förlagda spritpartier, hade använts till förvaring av konserver eller några andra koncentrerade födoämnen, så skulle detta ha varit en klokare åtgärd från militärledningens sida än att i förråden inlägga tusentals liter sprit.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Nu är det emellertid så, att det icke inskränker sig till denna affär på ettusen liter, ty jag har från en mycket aktad man, vars namn jag har tillfälle och rättighet att anföra åt kammarens protokoll, om det skulle erfordras, erhållit en skriftlig uppgift om att utom dessa ettusen liter har det till samma plats anlåtit tretusen kilogram spirituosa. Det är något väl mycket, för att man skall kunna motivera saken med att detta förråd skall vara påkallat av medicinska behov, och jag måste säga, att det verkar beklämmande, när vi med ljus och lykta i årets statsverksproposition få söka efter nödiga medel för att täcka oundgängliga behov, att det då verkar beklämmande, säger jag, att utrustningsplanerna skola vara uppgjorda efter sådana principer, som här ha antytts.

Ett vårt grannland kände sig uti en för detsamma farlig stund behöva bannlysa varje förtäring av spirituosa, och man gick så långt, att man icke allenast inskränkte denna för manskapet, utan man tog steget fullt ut och beslöt, att förbudet även skulle omfatta officerskåren. Vi däremot gå en motsatt väg. När vi befara, att fienden skall närma sig våra gränser, lägga vi in några tusen liter ammunition i form av sprit. Även om man för ett tillfälle kan stimulera en person och i farans stund för ett ögonblick göra honom något modigare, så är det uppenbart, att efter denna stimulans inträder en reaktion, som kan verka lika hämmande och farligare för försvaret än den eventuellt uteblivna duktigheten och modigheten.

Detta spörsmål väcker ju också till livs en annan fråga, som har varit mycket omdebatterad ute i vårt land, och det är det spörsmålet, om vi skola taga steget fullt ut och förbjuda, att officerare och underofficerare få hava sprit på lägerplatserna. Hur skall Kungl. Maj:t på ett effektivt sätt kunna ingripa i denna sak, om Kungl. Maj:t vid fastställandet av utrustningsplanerna går ut från den uppfattningen, att i det avgörande ögonblicket beror försvarets effektivitet på spriten och — musiken? Hur skall vårt försvar ordnas, om man går ut från sådana lösa grundsatser? Om man lutar på, att den inneboende kraften, den inneboende viljan hos det folk, som skall föra de svenska vapnen för att försvara landets gränser, skall behöva stimuleras med dessa ting, då äro vi förlorade, och då hade de talare, som yttrade sig här för några dagar sedan, kanske rätt i sin förmodan, att det vore riktigare, att vi ej ödslade så mycket penningar på försvaret. Jag har med livligt intresse försökt att efter måttet av mina krafter vara med om att skaffa landet ett försvar. Då är det beklämmande att känna, att, där ledningen skall ligga, där har man en sådan vilseledande uppfattning om, vad som är det bärande i vårt försvar.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Jag har, herr talman, velat giva uttryck åt dessa tankar vid detta tillfälle.

Herr Kaijser: Mina herrar! Jag vet ju icke, vad denna sprit skall användas till, men då herr statsrådet nämnde, att den skall användas även till medicinskt bruk, så vill jag påpeka, att sprit på de senare åren börjat användas i betydlig utsträckning till utvärtens bruk. Sålunda användes vid operationer nästan uteslutande sprit för tvättning av händerna. Jag för min del har under de senare åren på Härnösands lasarett använt cirka 1,200 liter sprit uteslutande för att tvätta händerna före operationerna samt till tvättning för mina assistenter och patienter. Jag har således velat framhålla, att det icke alls är säkert, att den sprit, som det här är fråga om, är avsedd till förtäring, utan att meningen kan vara att använda den till utvärtens bruk. Jag har endast velat påpeka den saken.

Herr Thorsson: Jag måste konstatera, att det icke är ren sprit det här gäller, och jag skulle vilja fråga den föregående talarren: är det blandad sprit eller ren sprit, som han använder, och varav han förbrukat dessa 1,200 liter? Det är ju absolut tydligt och klart, att sådana partier sprit icke kunna stå i rimlig proportion till de övriga förstärkningarna inom det försvarsområde, som det här gäller, och jag måste bestämt uttala, att det aldrig kan vara möjligt att använda dessa kvantiteter sprit uteslutande för medicinska ändamål.

Herr Palmstierna: Ja, herr talman, man avvaktar något svar från herr statsrådet, ty denna fråga synes mig vara ganska konstig. Är det verkligen herr statsrådets mening, att vi skulle vid försvaret av våra fästningar ge manskapet sprit? Det är dock något, som jag tror, att denna kammare måste finna rent otroligt, att det skulle kunna ingå ett kvantum brännvin i den ranson, som vi skola ge besättningarna i våra fästningar, och i det allra längsta vågar man väl hoppas, att så icke skall vara förhållandet, utan att här något missförstånd föreligger.

Jag vill erinra därom, att i Frankrike har man infört absintförbud och i Ryssland totalt rusdrycksförbud samt att lord Kitchener riktat en maning till sitt folk att under kriget icke förtära någon sprit. Och då skulle vi använda skattemedel, hopsamlade från hela folket, till att uppköpa sprit för krigsbehov åt manskapet, och detta i fästningarna! Jag undrar ändå, om man icke i det allra längsta får hoppas, att herr statsrådet skall omedelbart desavnera den uppfattningen, att något sådant skulle kunna ifrågakomma. Det synes mig vara någonting ytterst besvärande för herr statsrådet, om så icke skulle ske.

Jag kommer nyss från bevillningsutskottet, där vi under några timmar ha diskuterat förslaget att ge Kungl. Maj:t ökad rätt att vid krig eller krigsfara eller arbetslöshet utfärda rusdrycksförbud. Och

så kommer jag direkt ned i kammaren och får höra, att herr krigsministern — som kanske icke har reda på herr finansministerns ifrågavarande proposition till riksdagen — vill förse manskapet med sprit vid krigstillfälle. Detta låter ju så otroligt, så jag undrar, om det icke vore skäl att ge en närmare förklaring.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Mörcke*: Till svar på vad den siste ärade talaren anförde vill jag nämna, att jag aldrig har tänkt, att denna sprit skall användas såsom förstärkning av portionerna utan uteslutande för medicinska ändamål, särskilt till utvärtens bruk men även till invärtens, förmodar jag. Hela denna plan är uppgjord efter de medicinska myndigheternas hörande och i enlighet med deras råd.

Herr *Palmstierna*: Jag tror, att man kan vara herr statsrådet tacksam för denna förklaring, ty onekligen kunde efter det första anförandet ett missförstånd kvarstå. Nu har det däremot klart uttalats, att denna sprit skall komma till användning endast genom ansvariga läkares försorg, och att så skall ske, tar jag för givet, att vederbörande, som komma att utföra granskningen av de partier, som inköpts, komma att tillse, så att det garanteras, att även underordnade myndigheter ställa sig fullt till efterrättelse vad vi nu hört från statsrådsbänken.

§ 3.

Herr statsrådet *Mörcke* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 46, angående understöd åt Sveriges frivilliga landstomsorganisationer; och nr 47, angående försäljning av vissa Varbergs f. d. fästning tillhörande områden.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, statsutskottets utlåtanden nr 13 och 14, bevillningsutskottets betänkande nr 8, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 5.

Anmäldes och godkändes

dels konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen:

nr 21, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;

nr 22, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar; och

nr 25, i anledning av väckt motion om befogenhet för kyrkostämman att fastställa tid för sådan stämmas hållande;

dels ock riksdagens kanslis förslag, nr 20, till riksdagens förordnanden för kommitterade för tryckfrihetens vård.

§ 6.

Herr *Kajser* avlämnade en motion om ändrad lydelse av § 21 riksdagsordningen.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 202, blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av vetenskapsakademiens almanacksprivilegium.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sterne</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 6 mars,
» <i>Rydholm</i>	» 6 » » » » 6 »
» <i>Christiernson</i>	» 4 » » » » 6 »
» <i>Rydén i Malmö</i>	» den 6 mars och
» <i>Berg i Staby</i>	» » 6 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.